

W ŚWIAT
Z KLASĄ

Etyka

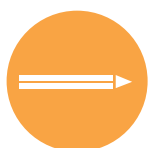
EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH ETYKI
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

02

SCENARIUSZ

Dlaczego przy wspólnym stole jest miejsce dla Każdego?

DOROTA STĘPNIAK

KLASA IV

45 MINUT

Aktywności zaproponowane w scenariuszu skłaniają uczniów i uczennice do autorefleksji, odwołania się do własnych doświadczeń życiowych. Każdy ma sam odpowiedzieć na pytanie kluczowe: Dlaczego przy wspólnym stole jest miejsce dla Każdego? Bajka filozoficzna *Przyjęcie u Każdego* staje się przyczynkiem do rozważań dotyczących konsumpcji, różnorodności oraz równości.

Pytanie kluczowe

Dlaczego przy wspólnym stole jest miejsce dla Każdego?

Cele zajęć:

- zanalizujesz bajkę *Przyjęcie u Każdego*
- dowiesz się, skąd pochodzą produkty z naszych stołów
- zrozumiesz znaczenie słów „przy wspólnym stole” w odniesieniu do całego świata
- uświadomisz sobie istnienie współzależności między konsumpcją, różnorodnością i równością

Związek z podstawą programową:

I. 1, 4, II. 2, 4
II. 18, III. 2, VII. 1

Zagadnienia:

konsumpcja i produkcja, różnorodność i stosunki międzykulturowe

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- 10 Mniej nierówności
- 12 Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

Metody:

dociekania filozoficzne, rozmowa, dyskusja, miniwykład, praca z mapą, praca z filmem, bajka filozoficzna

Formy pracy:

praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

duży arkusz papieru, kartki A3, kartki A4, film *Imbir – skąd się bierze imbir*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności (3:08), polityczna mapa świata, komputer, rzutnik, dostęp do internetu, załącznik

Wprowadzenie

1

2 minuty

Przedstaw temat i cele lekcji lub poproś wybranego ucznia lub uczennicę o ich odczytanie. Cele możesz umieścić w widocznym miejscu na planszy, tablicy multimedialnej, dzięki temu będzie można odwoływać się do nich podczas zajęć. Zweryfikuj, czy klasa je rozumie, na przykład poprzez rozmowę w parach lub dokonanie parafrazy przez ucznia lub uczennicę. Jeszcze raz przypomnij temat lekcji i zaproś klasę do wysłuchania bajki.

Młodzież uczestniczy w różnorodnych przyjęciach, na przykład urodzinowych, stąd bajka nawiązuje do tego, co uczniom i uczennicom bliskie, umożliwia w kolejnych etapach zajęć autorefleksję na temat tego, czy wszyscy i w takim samym stopniu mogą uczestniczyć w przyjęciach. Ponadto uczestnicy i uczestniczki zajęć zastanawiają się, skąd pochodzą produkty na ich stole.

2

13 minut

Odczytaj bajkę *Przyjęcie u Każdego* z załącznika nr 1 na głos lub rozdaj uczestnikom i uczestniczkom lekcji kopie bajki do samodzielnego czytania. Wyjaśnij uczniom i uczennicom metodę dociekań filozoficznych, zwracając szczególną uwagę na rolę zadawanych przez nich pytań do treści, której wysłuchali. Skorzystaj z informacji zawartych w tekście A. Łagodkiej: <http://bit.ly/FilozoficzneDociekania>.

Powiedz, że każdy może zgłosić pytania do wspólnej dyskusji, które zostaną zapisane na tablicy lub dużym arkuszu papieru. Gdy wszystkie pytania zostaną zapisane, zaproś uczniów i uczennice do wyboru pytań do rozmowy na przykład poprzez podniesienie ręki: możesz ustalić limit głosów (każdy może zagłosować raz lub dwa razy). To pytanie, które zdobędzie najwięcej głosów, będzie dyskutowane. Uczniowie i uczennice, udzielając na nie odpowiedzi, mogą również dyskutować między sobą, zgadzając się z wypowiedziami poprzedników lub kwestionując je. Jeśli odpowiedzi zostają wyczerpane, przejdź do kolejnego pytania, które uzyskało najwięcej głosów lub zakończ ten etap pracy, podsumowując dyskusję.

Zdarza się, że uczniowie i uczennice formułują bardzo wiele pytań, a tym samym dyskusja nad nimi może trwać nawet 45 minut. Dlatego nauczyciel lub nauczycielka może umówić się z uczestnikami i uczestniczkami zajęć, aby każdy zgłosił 1 pytanie, ewentualnie 2 (zależnie od liczebności grupy). Rolą nauczyciela lub nauczycielki jest moderowanie dyskusji, parafrazowanie wypowiedzi uczniów i uczennic, zachęcanie do wypowiedzi. Bardzo ważne, aby komentarze nauczyciela lub nauczycielki nie miały charakteru oceniającego, ale raczej koncentrowały się na dopytywaniu, na przykład: Dlaczego tak sądzisz? Co wziąłeś pod uwagę, formułując taki wniosek? itp. Uczniowie i uczennice mają również prawo dopytywać kolegów i koleżanki. Każdy w tej rozmowie może poprosić o wyjaśnienie i uzupełnienie innych uczestników i uczestniczeki rozmowy. Nauczyciel lub nauczycielka zamyka dyskusję, na przykład zwracając uwagę na różnorodność wypowiedzi, zaangażowanie itp.

Oto przykładowe pytania uczniów i uczennic wraz z odpowiedziami:

- *Dlaczego Nikt nie przyszedł na przyjęcie? Bo zapomniał wysłać zaproszenia, bo zaproszenia nie dotarły na czas, bo wtedy Każdy miał przyjęcie i dlatego nikt nie mógł przyjść, nie było ludzi, bo go nie lubili.*
- *Dlaczego stół „wyglądał smutno”? Bo nie było dobrego jedzenia, takiego jak lubię, bo nikogo nie było, było pusto.*
- *Kim jest Każdy, kim jest Nikt? Każdy to też ja. Nie jestem „nikim”, bo ja to ja, Nikt, to ktoś nieważny, często się mówi, że ktoś jest „nikim”.*
- *Co trzeba zrobić, żeby przyjęcie było wyjątkowe? Zaprosić fajnych gości, żeby były superzabawy, niespodzianki.*

Praca właściwa

3

5 minut

Odwołując się zarówno do doświadczeń młodzieży, jak i do bajki, poproś, aby osoby przypomniały sobie, w jakich uczestniczyły przyjęciach (na przykład urodzinowe, świąteczne). Następnie rozdaj kartki i poproś, aby uczniowie i uczennice narysowali stół. Zwróć uwagę, aby stół zajął centralne miejsce na kartce, gdyż wokół będą jeszcze rysować gości. Poproś, aby na stole znalazło się to, co jedzą oni, ich rodziny. Mogą również przedstawić jedzenie, którego próbowali poza granicami Polski, na przykład podczas wakacyjnych podróży.

4

5 minut

W tym czasie napisz na tablicy lub dużym arkuszu papieru słowo „konsumpcja”. Zaproponuj, aby uczniowie i uczennice w parach zaprezentowali swoje ukończone rysunki stołów. Zadaj uczestnikom i uczestniczkom zajęć pytania, które uznasz za zasadne: Co to jest konsumpcja? Co można konsumować? Czy zawsze wiemy, co konsumujemy (na przykład gdy potrawa składa się z wielu składników, których nie widać, a które można poczuć)? Zwróć uwagę, aby wypowiedzi uczniów i uczennic były konkretne, opierały się na przykładach z ich życia i doświadczenia.

5

5 minut

Poinformuj uczniów i uczennice, że za chwilę obejrzą film, który opowie o jednym składniku, którego zwykle nie widać, a który przede wszystkim czuć. Zaprosz młodzież do wspólnego oglądania filmu Instytutu Globalnej Odpowiedzialności *Imbir - skąd się bierze imbir* (3:08) (<http://bit.ly/FilmImbir>). Po obejrzeniu filmu zadaj uczniom i uczennicom pytania: Jaki składnik pojawił się w filmie? Skąd pochodzi? Zaproponuj, aby uczniowie i uczennice przyjrzeni się swoim rysunkom i odpowiedzieli w parach na pytania: Skąd pochodzą produkty na waszych stołach? Czego moglibyście się dowiedzieć od osób, dzięki którym trafiły one na wasz stół? Jakie pytania chcielibyście im zadać? Czy powinniśmy wiedzieć, skąd pochodzi nasze jedzenie?

Na etapie 4 i 5 rolę nauczyciela lub nauczycielki jest takie stawianie pytań, aby stymulować dyskusję, zachęcać do wypowiedzi. Podane są przykładowe pytania. Gdy klasa rozmawia w parach, nauczyciel lub nauczycielka ma okazję przyjrzeć się rysunkom uczniów i uczennic, aby wiedzieć, w jakim kierunku moderować dyskusję.

6

2 minuty

Na kolejnym etapie pokaż uczestnikom i uczestniczkom zajęć polityczną mapę świata, wskaż kontynenty lub poproś uczniów i uczennice, aby je nazwali. Wskaż Ugandę i Polskę lub zaproponuj, aby ktoś z klasy tego dokonał. Zwróć uwagę młodzieży na odległość, jaką przebył imbir, aby trafić do Polski. Poproś, aby teraz przyjrzeni się narysowanym przez siebie potrawom, artykułom spożywczym na stołach i zastanowili się, jaką drogę mogły przebyć. Podsumowując, powiedz, że konsumujemy produkty pochodzące z wielu stron świata i wysyłamy też nasze towary do innych krajów. Bez wielu importowanych produktów (na przykład wspomniany imbir, pieprz z Wietnamu, goździki z Indonezji, ziele angielskie z Meksyku, liść laurowy z Turcji, kurkuma z Indii) trudno dziś wyobrazić sobie potrawy na naszych stołach.

Aby pełniej zobrazować, skąd pochodzą produkty znajdujące się na naszych stołach, można odnieść się do danych zawartych w Roczniku Statystycznym Handlu Zagranicznego, <http://bit.ly/RocznikHandluZagr>.

7

3 minuty

Odwołując się ponownie do doświadczeń uczniów i uczennic jako uczestników i uczestniczek różnych przyjęć, poproś, aby przypomnieli sobie osoby, które ich wówczas otaczały – innych gości. Następnie odwołaj się do bajki *Przyjęcie u Każdego* i zaproponuj, aby narysowali gości *Każdego*.

8

4 minuty

Pod koniec czasu przewidzianego na rysowanie zapisz na tablicy pod słowem „konsumpcja” dwa pytania: Gdzie może mieszkać *Każdy*? Skąd pochodzą goście *Każdego*? Poproś, aby uczniowie i uczennice w parach odpowiedzieli na te pytania (po jednej minucie dla każdej z osób). Gdy młodzież rozmawia, zapisz na tablicy lub dużym arkuszu papieru pytanie kluczowe: Dlaczego przy wspólnym stole jest miejsce dla *Każdego*? Po upływie wyznaczonego czasu zapytaj: Co było dla was ważne podczas tej rozmowy? Czego się dowiedzieliście?

9

5 minut

Na zakończenie poproś uczniów i uczennice, aby wstali od stolików i ułożyli swoje rysunki na podłodze w formie blatu stołu. Zadaj pytanie kluczowe: Dlaczego przy wspólnym stole jest miejsce dla *Każdego*? Poproś uczniów i uczennice, aby uzasadniali swoje zdanie. Podczas rozmowy zaproponuj, aby wszyscy usiedli wokół „stołu”. Zapisz na tablicy słowa „różnorodność” oraz „równość”. Podsumuj, że konsumpcja i różnorodność uzupełniają się: konsumujemy różnorodne składniki ukryte w potrawach, a ich producenci mieszkają w różnych stronach świata, my sami też jesteśmy bardzo różnorodni.

*Uczniowie i uczennice poznali już jedno z zagadnień edukacji globalnej – kwestię konsumpcji. Podczas odpowiedzi na pytanie kluczowe zwróć uwagę, że *Każdy* to zarówno ja, ty, on, ona, pani dyrektorka lub pan dyrektor czy producent lub producentka imbiru z Ugandy. Bogactwo tkwi w tym, że każdy z nas jest inny, jedyny w swoim rodzaju. Nawiąż do Celów Zrównoważonego Rozwoju – Cel 12: Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja, który może stać się punktem wyjścia do dalszej pracy nad tymi zagadnieniami z młodzieżą. Skorzystaj z plansz dostępnych na stronie: <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.*

Doceniając wkład pracy i zaangażowanie młodzieży, wykonaj zdjęcie wspólnego stołu, które będzie można wykorzystać na innych zajęciach etyki.

Jeśli istnieje odpowiednie miejsce (tablica ścienna, inne), można wykonać klasową wystawę prac uczniów i uczennic, a jako jej tytuł zapisać pytanie kluczowe: Dlaczego przy wspólnym stole jest miejsce dla Każdego?

Podsumowanie

10

1 minuta

Odwołaj się do tematu lekcji oraz napisu na tablicy i poproś uczniów i uczennice o dokończenie zdań. Na dzisiejszych zajęciach:

- uświadomiłem, uświadomiłam sobie, że...
- zrozumiałem, zrozumiałam, że...
- dowiedziałem, dowiedziałam się, zaskoczyło mnie...

Wypowiadają się wszyscy lub chętne osoby.

Propozycje dalszych działań:

Refleksje uczniowskie związane z zajęciami mogą być punktem wyjścia do dalszych działań młodzieży. Oto przykłady tematów:

1. Akcja lub kampania dotycząca popularyzacji Buy Nothing Day (Międzynarodowy Dzień bez Zakupów) – ostatnia niedziela listopada. Więcej informacji: <http://bit.ly/DzienBezZakupow>.
2. Co to znaczy „szanować jedzenie”? Uczniowie i uczennice mogą nakręcić filmik, w którym wskażą odpowiedzi na pytanie. Więcej informacji: Facebook, @FoodsharingWarszawa.
3. Opracowanie dekalogu Świadomego Konsumenta. Więcej informacji: <https://www.ekonsument.pl>.

Źródła:

- A. Łagodzka, *Filozoficzne dociekania w klasach I–III*, „Trendy” 2014, nr 1, <http://bit.ly/FilozoficzneDociekania>.
- Film *Imbir - skąd się bierze imbir*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, 2016, <http://bit.ly/FilmImbir>.
- Mapa świata, ścienna, dostępna w szkole lub ze strony https://pl.wikipedia.org/wiki/Mapa_polityczna (mapy poszczególnych kontynentów).
- Roczniki statystyczne, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne>.
- GUS, *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego*, 2018, <http://bit.ly/RocznikHandluZagr>.
- Światowy dzień bez kupowania, [Ekalendarz.pl](http://www.ekalendarz.pl), <http://bit.ly/DzienBezZakupow>.
- Strona [ekonsument.pl](https://www.ekonsument.pl), <https://www.ekonsument.pl>.
- Strona Foodsharing Polska, Facebook: @FoodsharingWarszawa.
- Zestaw plansz zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.

Propozycje kontynuacji lekcji:

- S. Gogulla, G. Skirmuntt, scenariusz zajęć *Korzenny świat, czyli historyczne wyprawy po przyprawę i ich globalne konsekwencje*, w: *Edukacja globalna na zajęciach geografii w szkole podstawowej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/PublikacjaGeografia>.
- scenariusz zajęć *Pieprz i wanilia w moim domu. Projekt etykiety na papierze czerpanym*, w: *Edukacja globalna na plastyce i zajęciach artystycznych w gimnazjum*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015, http://bit.ly/WSK_Plastyka.

Załączniki:

Załącznik nr 1 – Materiał pomocniczy: Bajka filozoficzna *Przyjęcie u Każdego*, Dorota Stępniać

Załącznik nr 1 – Materiał pomocniczy

Bajka filozoficzna *Przyjęcie u Każdego*, Dorota Stępniaak

Bajka filozoficzna *Przyjęcie u Każdego*

Dla **Każdego** był dziś wyjątkowy dzień. Obudził się przejęty myślą o czekającym go przyjęciu. Ale to dopiero wieczorem, tak więc trzeba czekać cały dzień. Czekanie jest niełatwe i bardzo nudne. Czas dłuży się i wlecze, jakby był wiecznością. **Nikt** tego nie lubił, a to właśnie on został zaproszony na przyjęcie. **Każdy** powiedział mu, że będzie bardzo dużo gości. Ciekawe, kogo jeszcze zaprosił? – rozmyślał **Nikt**. Potem jednak przestał się nad tym zastanawiać – bo czy to ważne, kto jeszcze będzie? Przecież będzie on, i to się liczy! Ot, przyjęcie jak przyjęcie, będzie zabawa, dużo smakołyków, miła atmosfera i... może **Każdy** wymyśli jakąś super niespodziankę. Kolejne godziny mijały. **Każdy** pięknie udekorował ogród, tylko stół wyglądał jakoś smutno. Postanowił jednak nie zaprzętać sobie tym głowy, przecież jest jeszcze trochę czasu. Kolejne godziny mijały. Nadszedł wieczór. **Każdy** ładnie się ubrał (chciał zrobić wrażenie na gościach), i jeszcze te lampki w ogrodzie – było naprawdę przepięknie. Rozpierały go duma i radość, bardzo chciał, aby jego przyjęcie było wyjątkowe. Czekał i czekał, ale **Nikt** nie przyszedł. Co mogło się wydarzyć? Dlaczego został sam?

Bajka filozoficzna *Przyjęcie u Każdego*

Dla **Każdego** był dziś wyjątkowy dzień. Obudził się przejęty myślą o czekającym go przyjęciu. Ale to dopiero wieczorem, tak więc trzeba czekać cały dzień. Czekanie jest niełatwe i bardzo nudne. Czas dłuży się i wlecze, jakby był wiecznością. **Nikt** tego nie lubił, a to właśnie on został zaproszony na przyjęcie. **Każdy** powiedział mu, że będzie bardzo dużo gości. Ciekawe, kogo jeszcze zaprosił? – rozmyślał **Nikt**. Potem jednak przestał się nad tym zastanawiać – bo czy to ważne, kto jeszcze będzie? Przecież będzie on, i to się liczy! Ot, przyjęcie jak przyjęcie, będzie zabawa, dużo smakołyków, miła atmosfera i... może **Każdy** wymyśli jakąś super niespodziankę. Kolejne godziny mijały. **Każdy** pięknie udekorował ogród, tylko stół wyglądał jakoś smutno. Postanowił jednak nie zaprzętać sobie tym głowy, przecież jest jeszcze trochę czasu. Kolejne godziny mijały. Nadszedł wieczór. **Każdy** ładnie się ubrał (chciał zrobić wrażenie na gościach), i jeszcze te lampki w ogrodzie – było naprawdę przepięknie. Rozpierały go duma i radość, bardzo chciał, aby jego przyjęcie było wyjątkowe. Czekał i czekał, ale **Nikt** nie przyszedł. Co mogło się wydarzyć? Dlaczego został sam?

Bajka filozoficzna *Przyjęcie u Każdego*

Dla **Każdego** był dziś wyjątkowy dzień. Obudził się przejęty myślą o czekającym go przyjęciu. Ale to dopiero wieczorem, tak więc trzeba czekać cały dzień. Czekanie jest niełatwe i bardzo nudne. Czas dłuży się i wlecze, jakby był wiecznością. **Nikt** tego nie lubił, a to właśnie on został zaproszony na przyjęcie. **Każdy** powiedział mu, że będzie bardzo dużo gości. Ciekawe, kogo jeszcze zaprosił? – rozmyślał **Nikt**. Potem jednak przestał się nad tym zastanawiać – bo czy to ważne, kto jeszcze będzie? Przecież będzie on, i to się liczy! Ot, przyjęcie jak przyjęcie, będzie zabawa, dużo smakołyków, miła atmosfera i... może **Każdy** wymyśli jakąś super niespodziankę. Kolejne godziny mijały. **Każdy** pięknie udekorował ogród, tylko stół wyglądał jakoś smutno. Postanowił jednak nie zaprzętać sobie tym głowy, przecież jest jeszcze trochę czasu. Kolejne godziny mijały. Nadszedł wieczór. **Każdy** ładnie się ubrał (chciał zrobić wrażenie na gościach), i jeszcze te lampki w ogrodzie – było naprawdę przepięknie. Rozpierały go duma i radość, bardzo chciał, aby jego przyjęcie było wyjątkowe. Czekał i czekał, ale **Nikt** nie przyszedł. Co mogło się wydarzyć? Dlaczego został sam?